

COXA 20v.

Milloin tekonivelleikkaus on aiheellinen?

LT Saara Ketola

Ortopedian ja traumatologian erikoislääkäri

Tekonivelkirurgian asiantuntijalääkäri

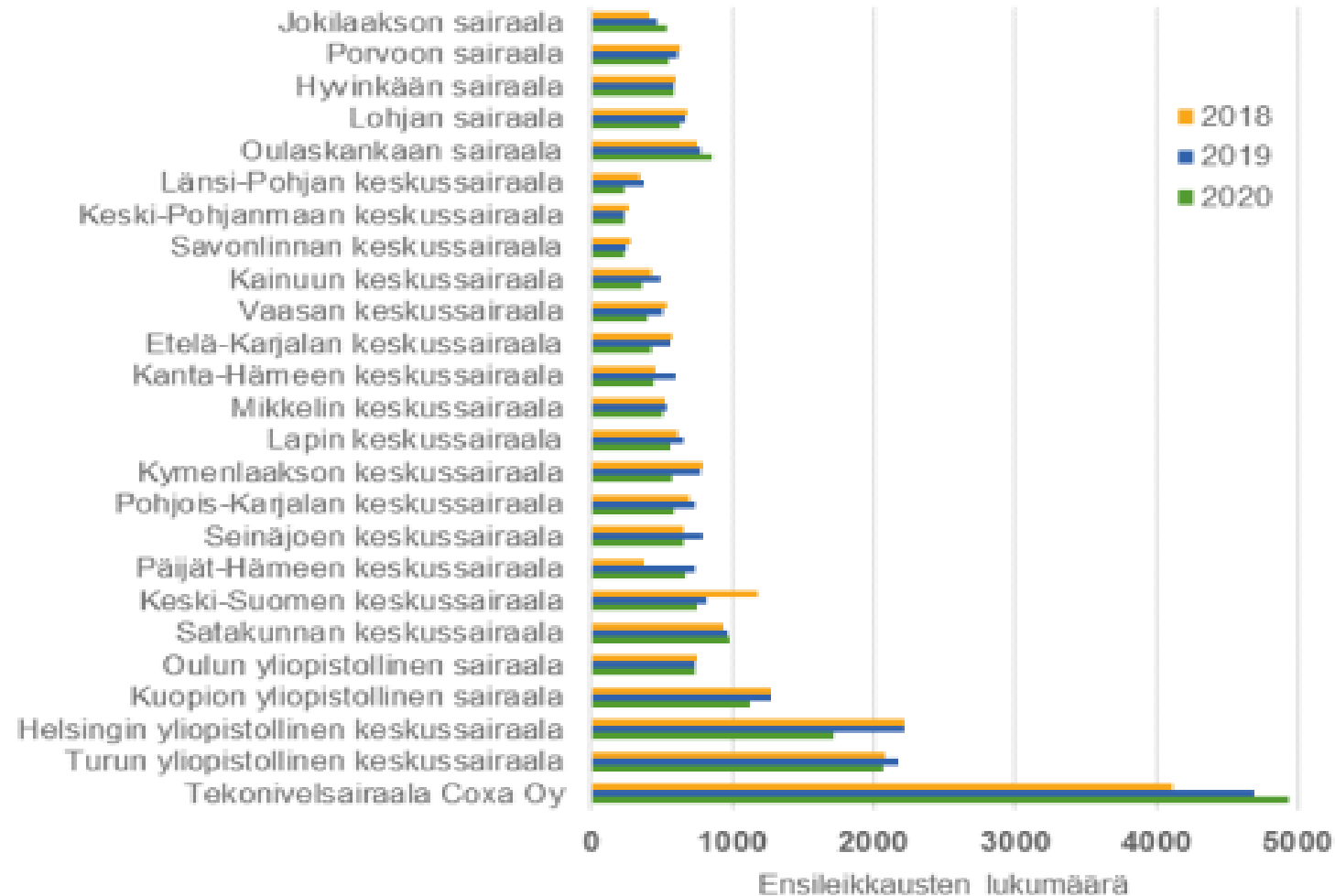
Milloin tekonivelleikkaus on aiheellinen lonkan ja polven nivelrikon hoitona?

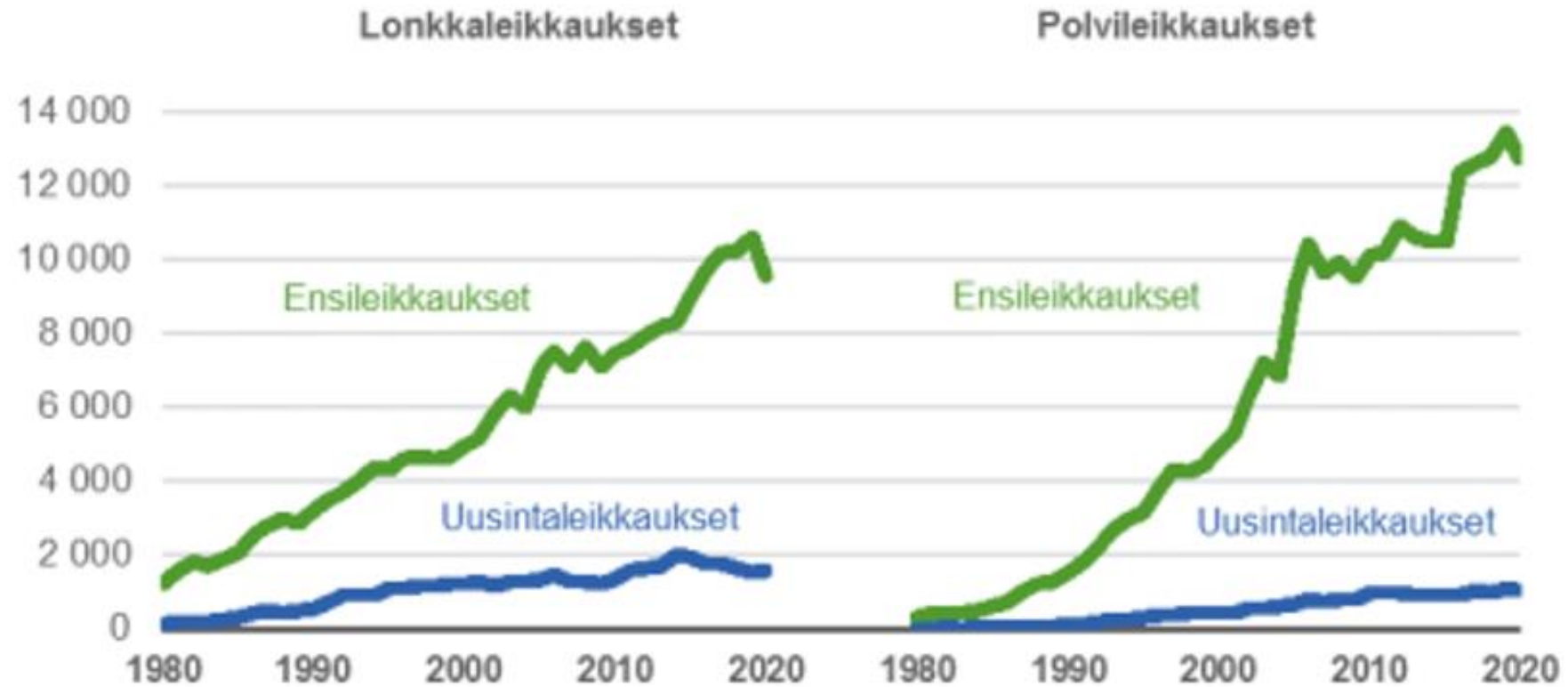
LT Saara Ketola
Ortopedian ja traumatologian erikoislääkäri
Tekonivelkirurgian asiantuntijalääkäri

Terveyden ja
hyvinvoinnin laitos

- Vuonna 2020 Suomessa tehtiin 22 250 lonkan ja polven tekonivelten ensileikkausta
- Lonkan ja polven tekonivelten uusintaleikkauksia tehtiin 2 556

Primaarit -7,5%
Revisiot -1,4%

Coxa: virallinen tilasto, primaarileikkaukset

	2017	2018	2019	2020	2021
Polvi	1747	1978	2445	2649	3049
Lonkka	1507	1815	1954	2005	2300
Olka	63	87	148	128	168
Kyynär	10	11	10	10	15
Nilkka	2	5	5	6	11

Primaarileikkaukset Suomessa 2020

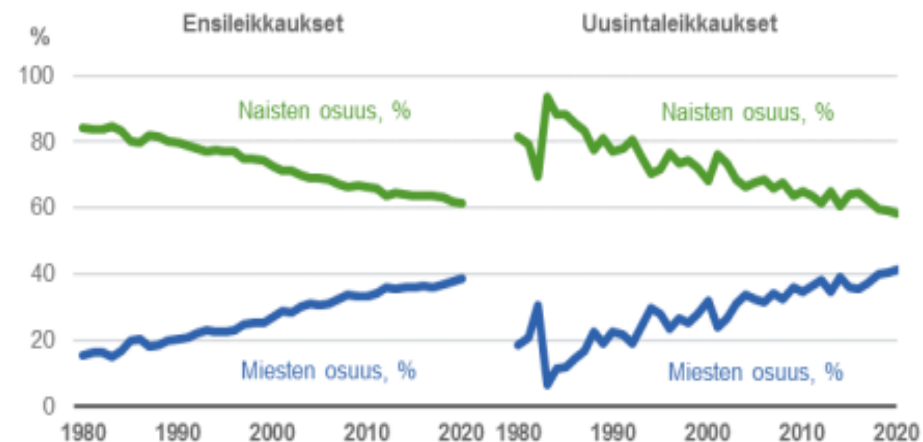
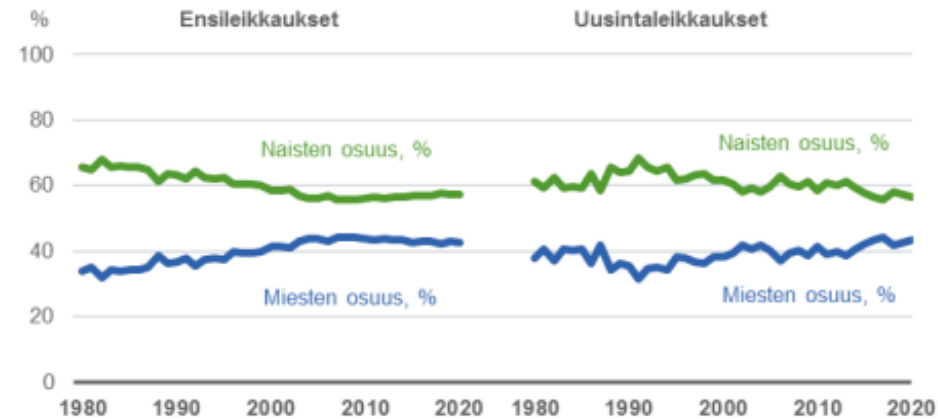
Terveyden ja
hyvinvoinnin laitos

- Lonkkia 9 600 (2019 verr. -9,6%)

- Naisia 57%
- Yli 75v 26%
- Lihavia 10%

- Polvia 12 700 (2019 verr. -5,8%)

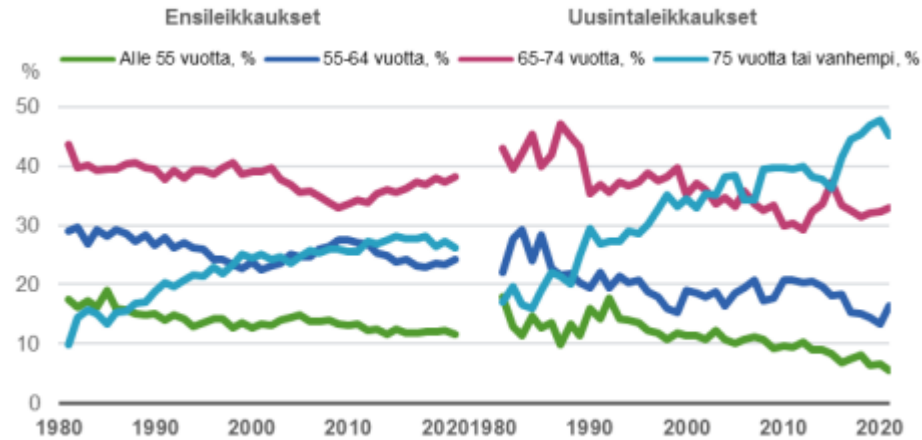
- Naisia 61%
- Yli 75v 25%
- Lihavia 18%

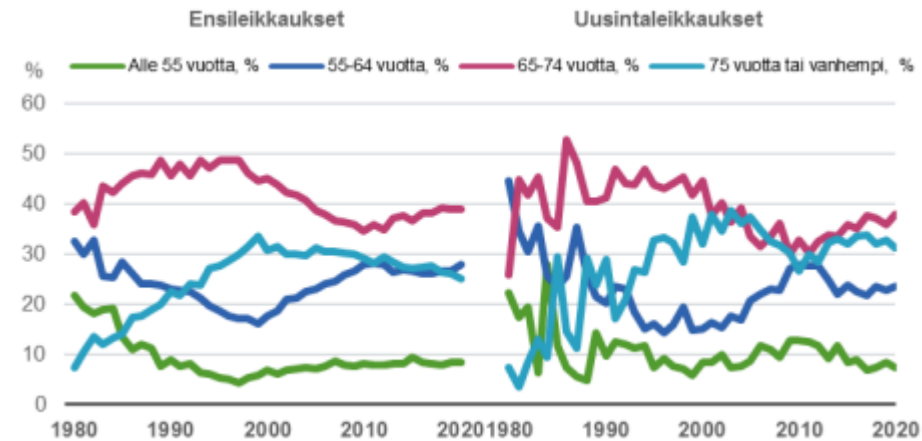
Ikäryhmien mukaan

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

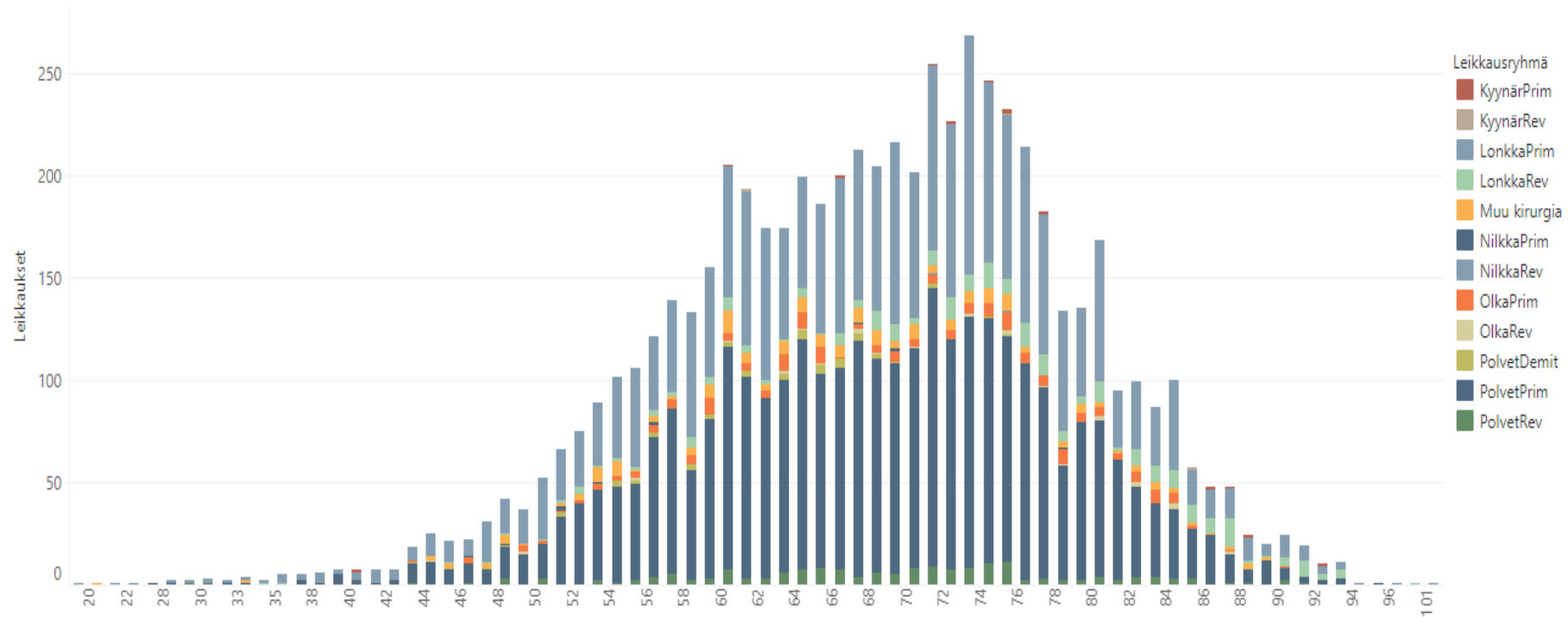
lonkka

polvi

Coxassa 2021

Leikkausten määrä potilaan iän tai ikäryhmän mukaan
Ikähaarukassa yhteensä 6 167 leikkausta

Milloin tekonivelleikkaus – potilaan mielestä

- On niin kipeä
- En pääse liikkumaan ja painokin nousee
- En haluaisi joka päivä käyttää kipulääkkeitä
- Sanottiin, että rtg-kuvassa oli kuluma
- Kyllä tohtori sitten tietää

Milloin tekonivelleikkaus

- Tekonivelleikkaus on ajankohtainen,
kun muut hoitokeinot eivät enää auta

Konservatiivinen hoito

- hoidon tavoitteena kivun hallinta ja lieventäminen sekä toimintakyvyn ylläpito ja parantaminen
- lääkkeettömistä hoidoista itsehoidon ohjaus, laihduttaminen ylipainoisilla sekä sopiva terapeuttinen harjoittelu ja liikunta ovat nivelrikon hoidon perusta
- nivelrikon lääkehoito on oireita lievittävää, parantavaa tai taudin etenemistä estävää lääkehoitoa ei ole
- ensisijainen lääke on parasetamoli
 - jos teho ei riitä, siirrytään NSAID, opioidit

Milloin tekonivelleikkaus

- tekonivelleikkaus tehdään
jos potilaan oma nivel on tuhoutunut
nivelreuman tai nivelrikon takia

Milloin tekonivelleikkaus

- Tekonivelleikkaus on **pitkälle edenneen nivelrikon hoitomuoto**. Tällöin potilaalla on usein merkittävä nivelen rasitusriippuvainen kipuilu, joka voi tuntua myös levossa. Nivel on usein myös jäykistynyt aiheuttaen toiminnallisia rajoitteita.

Milloin tekonivelleikkaus

- Tekonivelleikkaus on huomattavan iso kirurginen toimenpide, joka vaatii huolellista harkintaa sekä potilaalta että lääkäriltä.
- Tyypillisesti leikkauspäätös tehdään potilaan kanssa yhteistyössä hyötyjä ja haittoja huolellisesti punniten, kun muut hoitokeinot eivät enää ole riittäviä.

Milloin tekonivelleikkaus

- Yleisin syy tekonivelleikkaukselle on nivelrikon aiheuttama kipu ja siitä johtuva liikuntakyvyn heikkeneminen.
- Nivelrikkoon liittyvää kipua, turvotusta, leposärkyä ja liikerajoitteita hoidetaan liikunnan ja fysioterapian keinoin erilaisilla liike- ja fysikaalisilla hoidoilla sekä lääkkeillä. Jos näistä hoidoista ei saa riittävästi apua, on tekonivelleikkausta syytä harkita.

Milloin tekonivelleikkaus

NIVELTALO

- Tekonivelleikkausta voidaan harkita kun muu hoito, yleensä kuntoutus ja kipulääkitys, ei tuo riittävää apua nivelrikon oireisiin. Silloin tauti on edennyt niin pitkälle, että se aiheuttaa merkittävää haittaa arjessa.
- Kun elämäntapamuutokset, liikunta ja kipulääkkeet eivät tuota riittävää lievitystä nivelrikon oireisiin ja kun röntgenkuvat osoittavat nivelrikon edenneen pitkälle, voidaan harkita tekonivelleikkausta.
- Silloin liikkumisvaikeudet usein rajoittavat sekä tavallista arkea että sosiaalista elämää.
- Yhtä selkeää rajaa tekonivelleikkauksen suorittamiselle ei voida asettaa ja siksi sinun tulee yhdessä lääkärin kanssa punnita leikkauksen mahdollisia hyötyjä ja haittoja sinun kohdallasi.

Milloin tekonivelleikkaus / COXA

- Tekonivelleikkauspäätös tehdään aina ortopedin ja potilaan yhteisen harkinnan perusteella

Milloin tekonivelleikkaus / COXA

- Kun nivelkipu häiritsee normaalia liikkumista ja arkea, tai nivelessä on leposärkyä eikä lääkitys enää auta, on syytä harkita tekonivelleikkausta.
- Tekonivelleikkauksen avulla voi parantaa toimintakykyä. Toisille potilaille tämä tarkoittaa parempaa kykyä selviytyä jokapäiväisissä askareissa, toisille mahdollisuutta jatkaa liikunnallisesti aktiivista elämäntapaa.

Lonkan ja polven nivelrikon ensisijainen hoito on konservatiivinen hoito.

Tekonivelleikkaus on vakiintunut vaikean ja konservatiiviseen hoitoon huonosti reagoineen nivelrikon hoitomuodoksi.

Tekonivelleikkauksen tyypillisin syy on nivelrikko

- Lonkka 87 %
- Polvi 94%

- Muita indikaatioita:
 - tulehdukselliset nivelsairaudet
 - murtuma tai sen jälkitila
 - DDH, deformeettien seuraukset
 - luunekroosi (AVN)
 - maligniteetti

Tärkeimmät nivelrikon oireet

- Kipu
- Toimintakyvyn heikkeneminen

Tärkeimmät nivelrikon oireet

- Kipu
 - häiritsee päivittäistä elämää
 - ei ole lievittynyt riittävästi konservatiivisella hoidolla
 - häiritsee yöunta
 - pahenee usein fyysisen rasituksen myötä
 - jatkunut vähintään 3–6 kuukautta
- Toimintakyvyn heikkeneminen

Tärkeimmät nivelrikon oireet

- Kipu
- Toimintakyvyn heikkeneminen
 - Pelkän ontumisen, alaraajojen pituuseron tai voimattomuuden takia leikkausta ei kannata tehdä.
 - Lonkassa rajoittuvat ensimmäiseksi kiertoliikkeet, erityisesti sisäkierto
 - Polven nivelrikko aiheuttaa koukistus- ja ojennusvajausta
 - Vaikeuksia kävelyssä, portaissa kulkemisessa ja polvillaan olemisessa
 - Vaikeuksia leikata varpaiden kynsiä ja laittaa sukkia ja kenkiä jalkaan
 - Kävelymatka lyhentyy

Kävelymatka

- Vaikea toimintakyvyn häiriö
 - potilas tarvitsee kävelyn apuna sauvoja tai kävelykeppiä ja yhtäjaksoinen kävelymatka on alle 200–300 m
- Keskivaikea toimintakyvyn häiriö
 - kävelymatka on alle 1 km
- Lievä toimintakyvyn häiriö
 - kävelymatka alle 3 km
- Nuoret potilaat pystyvät usein kävelemään pidempiäkin matkoja, vaikka nivelrikko olisi edennyt pitkälle

RTG

- Röntgenkuvissa nähtävät kulumamuutokset ovat huomattavasti yleisempiä kuin nivelrikon oireet
- Kliiniset löydökset eivät aina korreloi kuvantamislöydöksiin
- Potilailla tulisi olla sekä nivelrikkoon sopivia hankalia oireita että selkeitä kuvantamislöydöksiä ennen kuin leikkaushoitoa harkitaan

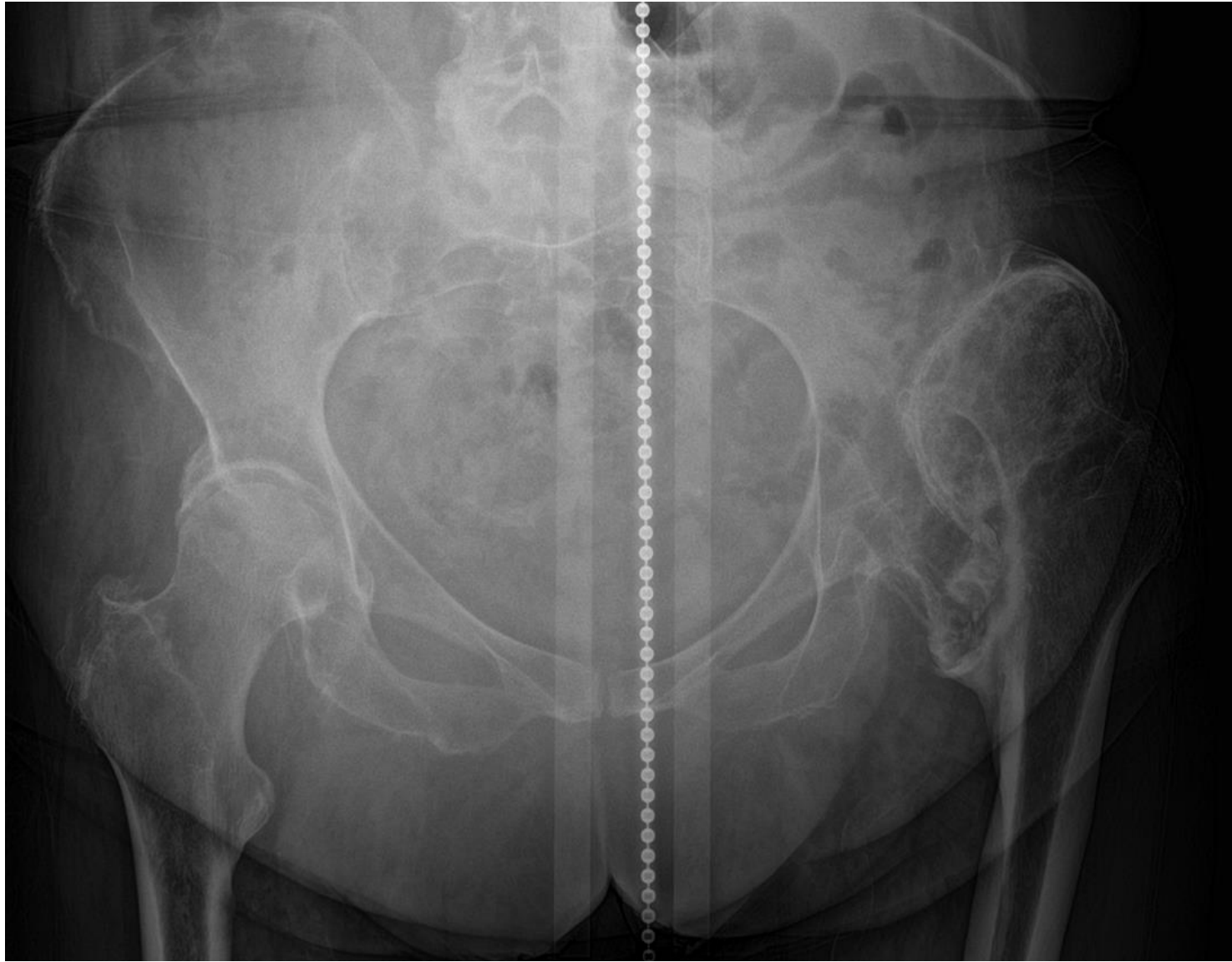

Oikea kuva samasta potilaasta 3kk myöhemmin semifleksiossa

- Vaikka tekonivelkirurgian tulokset ovat jatkuvasti parantuneet, osa tekonivelistä joudutaan uusimaan.
- Tutkimusten mukaan noin 20 % polven tekonivelen saaneista potilaista on tyytymättömiä primaarileikkauksensa tulokseen ja tuntee merkittäviä kipuja polven ja raajan alueella vuoden kuluttua leikkauksesta

Tekonivelleikkauksen vasta-aiheet

- aktiivinen bakteerin aiheuttama tulehdus nivelessä tai muualla elimistössä
- mikä tahansa merkittävä sairaus (keuhkohtaumatauti, sepelvaltimotauti, insuliinihoitoinen DM tms.), joka ei ole hyväksyttävässä hoitotasapainossa
- potilaan puutteellinen yhteistoimintakyky
- päihteiden käyttö
- pitkälle edenneet neurologiset sairaudet
- ikä / vanhuus-raihnaus -oireyhtymä

- Leikkauksesta odotettavissa olevan hyödyn tulee olla suurempi kuin siihen liittyvän riskin
- Leikkauksen hyötyä tulee pohtia kriittisesti, mikäli
 - potilas on hyvin sairas
 - pehmytkudokset ovat huonossa kunnossa
 - luuaines tai verenkierto (ASO) ovat erityisen huonoja
 - potilas on pitkään ollut pyörätuolissa tai vuodepotilas
 - elinajan odote on lyhyt (kuukausia)
 - komplikaatoriski on merkittävästi suurentunut (merkittävä ylipaino, diabetes, säärihaava, ihorikot jne.)

- Potilaat haluavat yhä useammin hoitoa lievempäänkin mutta oireiseen nivelrikkoon pystyäkseen jatkamaan elämäänsä, työtään ja harrastuksiaan mahdollisimman normaalisti.
- Potilaiden epärealistiset odotukset ennen leikkausta tulee oikaista, ja potilaan tulee ymmärtää leikkaukseen liittyvät riskit.

- Lonkan ja polven tekonivelleikkauksista hyötyvät eniten ne potilaat, joiden leikkausindikaatio on selkeä

Milloin tekonivelleikkaukseen?

- Ratkaisu on yksilöllinen
- Leikkauspäätös tehdään yhdessä
- Merkittävä arkielämää vaikeuttava kipu
- Merkittävä arkielämää vaikeuttava toimintarajoitus
- Rtg-kuvassa selvä nivelrikkolöydös

SUOSITUS

- Lonkan tai polven tekonivelleikkaus on vakiintunut lonkan tai polven hankalaoireisen nivelrikon hoitovaihtoehdoksi, kun radiologinen löydös on suhteessa oireisiin eikä konservatiivinen hoito ole tuottanut toivottua tulosta.

Kivun mittaamiseksi ei ole selkeää raja-arvoa tai pistemäärää, jonka mukaan leikkaus kannattaisi tehdä

KIITOS

